ואמר ר' יוחנן לידע שהוקבע ר"ח בזמנו תרי היכירא עבדינן דחזי האי חזי וחזי בהאי חזי מיתיבי דתני רבא בר שמואל [א]יכול כשם שתוקעין על שבת בפני עצמו ועל ראש חדש בפני עצמו כך יהיו תוקעין על כל מוסף ומוסף ת"ל ¹ובראשי חדשיכם תיובתא דרבי אחא תיובתא מאי תלמודא אמר אביי אמר קרא ובראשי חדשיכם הוקשו כל חדשים כולם זה לזה רב אשי אמר כתיב חדשכם וכתיב ובראשי ואיזה חדש שיש לו שני ראשים הוי אומר זה ר"ה ואמר רחמנא חדשכם חד היא ועוד תניא [ב]בחולו של מועד בראשון מה היו אומרים ²הבו לה' בני אלים בשני מה היו אומרים ³ולרשע אמר אלהים בשלישי מה היו אומרים ⁴מי יקום לי עם מרעים ברביעי מה היו אומרים ⁵בינו בוערים בעם בחמישי מה היו אומרים ⁶הסירותי מסבל שכמו בששי מה היו אומרים ⁷ימוטו כל מוסדי ארץ ואם חל שבת באחד מהם ימוטו ידחה רב ספרא מנח בהו סימנא הומבה"י רב פפא מנח בהו סמנא הומהב"י וסימנך [א]אמכוהא דספרי תיובתא [ב]דר' אחא בר חנינא תיובתא והא ר' אחא בר חנינא קרא ומתניתא קאמר אמר רבינא לומר שמאריכין בתקיעות רבנן דקיסרי משמיה דר' אחא אמרי לומר שמרבה בתוקעין ואנן דאית לן תרי יומי היכי עבדינן אביי אמר שני ידחה רבא אמר [ג]שביעי ידחה תניא כותיה דרבא אם חל שבת להיות באחד מהן ימוטו ידחה אתקין אמימר בנהרדעא דמדלגי דלוגי:

מתני'

וא"ר יוחנן. לכך סודרין אותן למעלה משאר אברים להראות שהן חשובין ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו: **יכול כשם שתוקעין.** על מוסף של ר"ח בפני עצמו כשחל בחול ועל מוסף שבת בפני עצמה כשהיא לבדה: **כך תוקעין על כל מוסף ומוסף.** כשחלו להיות יחד: **ת"ל ובראשי חדשיכם.** גבי תקיעות כתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם וגו': **הוקשו כל החדשים כולן.** לענין תקיעות שתקיעותיהן שוות: **שני ראשים.** ר"ח ור"ה וקרייה רחמנא חדשכם חסר כתיב לענין תקיעות: **בחולו של מועד.** דסוכות: **מה היו אומרים.** בשיר המוספין: **בראשון.** ביום הראשון דחוה"מ: **אומרים הבו לה' וגו'.** כל המזמור על שם שהיום תחלת שמחת בית השואבה דהיינו כבוד ועוז ובאותו מזמור קול ה' על המים על שם ניסוך המים: **ולרשע אמר כו'.** וכל המזמור דברי כבושין הן לנאספים לעזרה למצות החג ושמחים שמחת החג ומוכיחם מה לך לספר חקי כלומר למה לך לבא לבית זה עם שאר עמי אם אינך חוזר בתשובה ובאותו מזמור כתיב זבח לאלהים תודה ושלם לעליון נדריך על שחג הסוכות זמן בל תאחר הוא לשלש רגלים כסדרן וסוף המזמור זובח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו וגו': **מי יקום לי עם מרעים.** וביני בוערים במזמור אחד הם וביני בוערים מוקדם ומי יקום לי מאוחר והם מקדימין את המאוחר. ונראה בעיני מפני שפרשת מי יקום לי מדברת על גרותן שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי רומי ואף על פי כן אינן נמנעים מלשמוח שמחת מלכם ומתפללים מי יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי אם אמרתי מטה רגלי וגו' ברעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו כלומר אף לפי צרותינו אין אנו נמנעין מלבא להשתעשע בתנחומיך וכו' עד סוף המזמור. ולמחר בינו בוערים בעם מפני שעכשיו זמן מתנות עניים שהוא זמן אסיף זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני וכשמגיעין ימים האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם קורין לפניהם להוכיחם שיעשרו כראוי ואע"פ שהמעשרות בצנעה ולא יאמרו מי רואנו ומי יודענו לכך אומר בינו בוערים בעם שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו הנוטע אזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט היוסר גוים הלא יוכיח וגו' עד מי יקום לי: **הסירותי מסבל שכמו.** דברי תנחומין הן אם תזכו בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה כו' על המים שנידונין עליהם בחג לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להם וכתיב במזמור זה אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו שאלה לכם ברכה וסוף המזמור ויאכילהו מחלב חטה וגו': **ימוטו כל מוסדי ארץ.** במזמור אלהים נצב בעדת אל ואומרים כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיקו אלו מעשרות שכך הוא נדרש כמולין לדק משלך ותן לו בפרק הזרוע (דף קלד.) לא ידעו ולא יבינו ומי שאינו נותן לנו להבין לכך בחשכה יתהלכו זו מיתה כדתנן (אבות פ"ה מ"ט) בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' במוצאי החג שבכל שנה מפני גזל מתנות עניים וגורם קללה לעולם ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ: **ואם חל שבת באחד מהן.** ודחו שיר המועד מלפני שיר שבת: **ימוטו ידחה.** שהוא שיר אחרון ונדחה מפני שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול שאין מדלגין סדר השיר ובשני שיר של אחד בשבת נמצא האחרון נדחה: **הומב"י.** סימן סדר הפרשיות הוא ומחליף להקדים הסירותי לבינו בוערים בעם: **וסימנך.** שלא תטעה איזה סימן של רב ספרא: **אמבוהא דספרי.** גדודי אנשים ונשים רגילים להלך במבוי של מלמדי תינוקות שהתינוקות ואבותיהם ואמותיהם מצויין אצלם אף כאן מי ששמו ספרא היה סימנו הומבה"י שדומה לתיבת אמבוהא: **תיובתא דר' אחא.** דאמר תוקעין על כל מוסף אלמא דאמר לכל אחד שירו והכא קתני ימוטו ידחה אלמא לא אמרו בשבת של חול המועד אלא שיר של שבת: **אמר רבינא לומר שמאריך בתקיעות.** ברייתא קתני סתמא הכל לפי המוספין תוקעין ור' אחא פירשה שתוקעין על כל מוסף ולא ה"ל לפרושי הכי דודאי אין אומר אלא שיר אחד ואין כאן אלא תשע תקיעות לשלשה פרקי השיר ובריית' קמ"ל שמאריך במשך התקיעות כשיש שני מוספין ואומרין השיר לאחר שקרבו נסכי שניהם: **שמרבה בתוקעין.** שמוסיפין חצוצרות ותוקעין יחד וכולהו חד מיחשבי דתנן בערכין (דף יג.) אין פוחתין משתי חצוצרות ומתשע כנורות ומוסיפים עד לעולם: **אנן דאית לן תרי יומי היכי עבדינן.** משום דאיירי בשתי פרשיות המאורעות ליום דתנן חדא מינה קבעי לה ואנן דמיבעי לן למימר בצלותא דמוספין את מוספי היום וקרבנות החג אינן שוין שהפרים מתמעטין והולכין ואית לן תרי יומי י"ט מספיקא ולא מצינן למימר בי"ט שני פרשת וביום השני דא"כ עבדינן ליה חול ומיבעי לן למימר ביה ובחמשה עשר יום ביומא קמא היכי עבדינן בראשון של חול המועד ובשאר הימים מי אמרינן ביומא קמא וביום השני דה"ל למימר מאתמול וכן כסדר ונמצא שביום השביעי של ערבה נאמר וביום הששי ועל כרחך למחר שהוא יו"ט לא מצית למימר וביום השביעי דאם כן עבדת ליה חול ונמצא שביעי נדחה או דלמא יומא קמא אמרינן וביום השלישי ושני נדחה ממקומו מפני שהוא ספק ידחה לגמרי: **ימוטו ידחה.** שהוא אחרון אלמא פרשה שנדחת היום אומרים אותה למחר ואחרונה נעקרת: **אתקין אמימר דמדלגי דלוגי.** ונמצאו כולן עומדין. אומרין ביום ראשון של חול המועד ביום השני וביום השלישי ספק שני ספק שלישי ולמחר אומרים ביום השלישי וביום הרביעי ובשלישי דחול המועד ביום הרביעי וברביעי ביום החמישי וביום הששי ובחמישי דחול המועד שהוא הושענא רבא אומרים ביום הששי וביום השביעי כספיקו והיינו דלוגי שאומרים היום מה שאמרו אתמול כדאמרינן (מגילה דף כב.) גבי ר"ח רב אמר דולג שאומר השני אחד מן הפסוקים שאמר ראשון. וכי היכי דלתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי לענין קוראי התורה שהרביעי הקורא שהוא (א) מוסף בחולו של מועד יותר משאר ימים וניכר שהוא בא לכבוד היום הוא קורא את ספיקי היום כמו ששליח צבור אומרן ואם שבת הוא קוראן המפטיר והשלשה שקורין תחלה אין מקפידין על קריאתם יקראו מה שירצו ומכל מקום כך היו נוהגין רבותי שני ראשונים קוראים שניהם ספיקי היום והשלישי בפרשת יום המחרת שאינה מספיקות היום כלל והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שניהם הראשונים:

מתני'

אתקין אמימר דמדלגי דלוגי. יום ראשון של חול המועד אומר במוסף ביום השני וביום השלישי לפי שהוא ספק שני ספק שלישי וכן בכל יום ויום של חול המועד ספק הראוי ופירש בקונטרס כי היכי דלתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי לענין קוראי התורה ורביעי שנתוסף לחול המועד יותר משאר ימים וניכר שהוא בא לכבוד היום הוא קורא ספיקי היום כמו שש"ץ אומרן ואם שבת הוא קוראן המפטיר וג' הקוראים תחילה שנים ראשונים קוראים שתי ספיקות היום והשלישי בפרשת יום המחרת והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים והשתא לפי סדר זה ישתנה הסדר ביום הושענא רבא שאם יקראו שנים הראשונים שתי ספיקות היה השלישי זקוק לקרות ביום השמיני עצרת תהיה לכם ואין נכון לקרות בחג פרשה שאינה של חג ואם מתחיל הראשון וקורא פרשה שלפני הספיקות ושני ושלישי קוראים הספיקות נמצא שאין סדר זה כסדר שאר הימים ועוד דבחנוכה כשקוראין בפרשת נשיאים רגילים שנים הראשונים לקרות נשיא אחד דיומא ושלישי קורא דלמחרת אלמא חשיב ראשון עיקר ובחג איפכא דלדרכה האחרון נחשב עיקר לפיכך ראוי להנהיג שכל הארבעה הקוראים בתורה אין קוראים כי אם בספיקות יום ראשון של חול המועד קורא ראשון ביום השני ושני ביום השלישי וחוזר שלישי וקורא ביום השני ורביעי ביום השלישי וכיוצא בזה קורין בספיקות בכל יום ויום:

ובחילוק

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין י:], ב) [לעיל נד.].

◆

תורה אור השלם

1. וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: במדבר י י
2. מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַייָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַייָ כָּבוֹד וָעֹז: תהלים כט א
3. וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקָּי וַתִּשָּׂא בְרִיתִי עֲלֵי פִיךָ: תהלים נ טז
4. מִי יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים מִי יִתְיַצֵּב לִי עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן: תהלים צד טז
5. בִּינוּ בֹּעֲרִים בָּעָם וּכְסִילִים מָתַי תַּשְׂכִּילוּ: תהלים צד ח
6. הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה: תהלים פא ז
7. לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ יִמּוֹטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ: תהלים פב ה

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אתקין וכו' הקורא שהוא ניתוסף בחולו של מועד:

◆

רבינו חננאל

ואמר ר' יוחנן [התם] לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו. ואסיקנא תרי הכירא עבדין ליה, דחזי האי חזי, ודלא חזי האי חזי האי. תא שמע יכול כשם שתוקעין של ראש חודש בפני עצמו ושל שבת בפני עצמו כך היו תוקעין על כל מוסף ומוסף, ת"ל ובראשי חדשיכם. ואמרינן בה תרי טעמי, חדא הוקשו כל החדשים זה לזה, שאין תוקעין (א) בכל ראש חודש. ואמר רב אשי כתיב ראשי, דמשמע ב', וכתיב חודשכם חסר דמשמע חדא, שנאמר ובראשי חדשכם, ש"מ איזהו חודש שיש לו שני ראשים ואתה מזכירו חודש אחד, הוי אומר זה ראש השנה שהוא גם ראש חודש, ואי אתה מחשבו אלא (ראש) [חודש] אחד. תוב מקשינן אדר' אחא מיהא דתניא בענין שיר של כל יום משמונת ימי סוכה, וקתני בזמן שחלה שבת להיות באחד מהן, ימוטו, שהוא שיר של לוים ביום האחרון כחולו של מועד ידחה, כלומר האחרון (אחרון) נדחה. ואי איתא לדר' אחא אמאי נדחה, ליתני לשבת וליתני דיומיה, דהא הוא בשיר של כל פרק קביעה. ועלתה בתיובתא לרב אחא. ואמרינן והא ר' אחא מתניתא תני.

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ו מהל' כלי המקדש הל' ה:
כג ב מיי' פ"י מהלכות תמידין הלכה יא סמג עשין רה:
כד ג טוש"ע א"ח סימן תרסב סעיף ג ותרסג סעיף א:

◆

מוסף רש"י

הבו לה' וגו' בינו בוערים בעם. כולם רמזים על עסקי מתנות עניים מפני שזמן אסיפה הוא ועת ליתן לקט שכחה ופאה ומעשרות שישמעו מפרישים ויפרישו בעין יפה (לעיל מח.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

ואיך נדחו דבריו. ופריק רבינא ר' אחא לא דיקדק פירוש מתניתא דאייתי ליה בידיה, וכך פירושה, האי דתניא הכל לפי המוספין, לומר שמרבה בתוקעין או מאריך בתקיעות. כלומר מרבין כהנים, ותוקעין ומריעין ותוקעין ומאריכין לפי המוספים, והכל ביחד, אבל לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו לא. ואנן דאית לן תרי יומי היכי עבדינן במקרא בסיפרא ובתפלה. אביי אמר שני נדחה, פירוש בשני ימים טובים קרינן בין בסיפרא בין בצלותא ובחמשה עשר יום וגו', ובשלישי קורין וביום השלישי, נמצא יום שני שנדחה. רבא אמר שביעי נדחה. פי' שני ימים טובים קורין ובחמשה עשר יום, ומחר שהוא חולו של מועד קורין וביום השני ואחריו וביום השלישי ואחריו וביום הרביעי ואחריו וביום החמישי ואחריו שהוא יום ערבה [ו]ביום הששי, ולמחר שהוא יום טוב קורין ביום השמיני, וכן ביום טוב שני, נמצא יום שביעי הוא שנדחה. תניא כרבא הא דתניא ימוטו ידחה פי' האי שיר דפריש בהא ברייתא, שיר דיומי דחולו דמועד דחג הסוכות הוא. ימוטו ידחה דקתני, (ב) יום (טוב) ערבה, שהוא ששי לימי חולו של מועד. אתקין אמימר בנהרדעא דמדלגין דלוגי, מצאנו שפירש גאון זצ"ל הכין מנהג באתרין בתרין מתיבתא, ביום הראשון וביום השני שהן ימים טובים, קורין ובחמשה עשר בלבד. ביום השלישי שהוא חול (המועד), קרי כהן וביום השני, ולוי קורא וביום השלישי, וישראל קורא ביום (הרביעי) [השלישי], והרביעי דהוא מפטיר, קורא וביום השני וביום השלישי. וכן מזכירין תרי עניני ובשביעי קור' ביום הששי וביום השביעי. וכן בתפלה.

א) נראה דל"ל שאין תוקעין בחודש שיש בו ב' מוספין רק כמו בכל ר"ח.

ב) נראה דל"ל הייתי שיר של יו"ט של ערבה וכו'.